

Τι δείχνουν έρευνες του Κέντρου Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής της ΓΣΕΕ και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

«Χτίζονται» πολιτείες απαιδευτων

Οι «γκρίζες ζώνες» στην εκπαίδευση

Του ΝΙΚΟΥ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ*

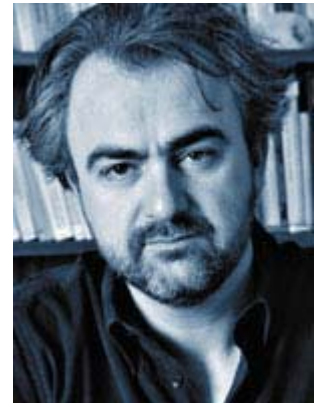
Το πρόβλημα των κοινωνικών ανισοτήτων δεν είναι κάτι καινούργιο στην ιστορία της εκπαίδευσης. Αντίθετα, αποτελεί φαινόμενο διαχρονικό καθώς και ένα συνεχές πρόβλημα για την εκπαιδευτική κοινότητα αλλά και την κοινωνία ολόκληρη, συνυφασμένο με τους κοινωνικούς αγώνες για τον πλήρη και ουσιαστικό εκδημοκρατισμό του εκπαιδευτικού μας συστήματος.

Παρ' όλ' αυτά, ακόμα και σήμερα, παρά την τυπική ισότητα των ευκαιριών, εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές διαφοροποιήσεις στο εσωτερικό της χώρας, με αποτέλεσμα ο ήδη ταξικός χαρακτήρας της εκπαίδευσης να επιβαρύνεται από μια σειρά τοπικών, περιφερειακών και άλλου τύπου ανισοτήτων, οι οποίες βαθαίνουν το κοινωνικό χάσμα ναρκοθετώντας την προοπτική της ελληνικής κοινωνίας.

Ο συσχετισμός των δεικτών εκπαίδευσης και ανάπτυξης των τελευταίων ετών απεικονίζει ανάγλυφα το μέγεθος της διαφοροποίησης στο επίπεδο της επικράτειας, υποδηλώνοντας ότι οι ανισότητες στην εκπαίδευση έχουν βαθιά τη ρίζα τους στο πολιτικό, οικονομικό και πολιτισμικό υπόβαθρο της κοινωνικής δομής.

Πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα

Προς επίρρωσιν της διαπίστωσης αυτής, αποκαλυπτική είναι η έρευνα που εκπονήθηκε από το Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής της ΓΣΕΕ το 2007, αναδεικνύοντας το χάρτη των εκπαιδευτικών ανισοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο. Στην έρευνα αυτή, η αποτύπωση των εκπαιδευτικών δεικτών (όπως για παράδειγμα ο βαθμός πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση) συνδυάζεται με τους δείκτες ανάπτυξης και ευημερίας, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται μια ευθεία σχέση ανάμεσα στη χαμηλή πρόσβαση στα ΑΕΙ και την οικονομική δυσανεξία.

Ν. Φωτόπουλος

Παράλληλα, στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και η πιο πρόσφατη έρευνα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου για τη μαθητική διαρροή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσιο, Ενιαίο Λύκειο, ΤΕΕ) που καταδεικνύει ότι σε περιφερειακό επίπεδο, αλλά και σε επίπεδο νομού, το φαινόμενο της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης και της μη ολοκλήρωσης των εγκύκλιων σπουδών συνυφάνεται με τη φτώχεια, την ανεργία, την οικονομική και κοινωνική υπανάπτυξη. Με άλλα λόγια, για ακόμα μια φορά διαπιστώνεται ότι πίσω από τους χαμηλούς εκπαιδευτικούς δείκτες κρύβονται η ανέχεια, το χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα, η υψηλή ανεργία, ο υψηλός βαθμός πολυπολιτισμικότητας, η πολιτιστική υποβάθμιση. Ταυτόχρονα, όμως, παρατηρείται ότι οι δυσμενείς εκπαιδευτικοί δείκτες ευδοκιμούν και σε περιοχές που παρουσιάζουν υψηλούς δείκτες ευημερίας (περιοχές με μεγάλη τουριστική ανάπτυξη, υψηλούς δείκτες κατανάλωσης, υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα κ.λπ.) υποδηλώνοντας ότι η ευμάρεια που παρατηρείται είναι συγκυριακή και «μετέωρη», αφού στηρίζεται περισσότερο στη διαδεδομένη πρακτική του εύκολου και γρήγορου πλουτισμού και λιγότερο στο υπόβαθρο μιας τοπικής αναπτυξιακής κουλτούρας βασισμένης στην εκπαίδευση και την οργανωμένη μάθηση.

Αρνητική εικόνα και δυσοίονες προβλέψεις

Τόσο περιοχές του Νομού Αττικής (Δ. Αττική) όσο και άλλες περιοχές, όπως η κεντρική και η δυτική Μακεδονία, η Θράκη, η νησιωτική Ελλάδα (Ιόνια νησιά, Κυκλάδες, Δωδεκάνησα, Κρήτη), η Ηλεία, η Σάμος, η Ευρυτανία, αποτελούν στην κυριολεξία τις «γκρίζες και τις μαύρες» ζώνες του εκπαιδευτικού μας χάρτη. Πέρα όμως από τα χαμηλά ποσοστά πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, περισσότερο ανησυχητικές είναι οι απώλειες που εμφανίζονται σε επίπεδο σχολικής διαρροής και πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης. Ταυτόχρονα, τεράστια προβλήματα σημειώνονται σε περιοχές με υψηλή συγκέντρωση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών ή μαθητών Ρομά, περιοχές όπου διαφαίνεται η αδυναμία μας να οργανωθεί η υποδομή μιας αποτελεσματικής διαχείρισης της πολιτισμικής διαφοράς σε εκπαιδευτικό επίπεδο.

Αναμφίβολα, η κατάσταση αυτή θα προκαλέσει μελλοντικά είτε την απομάκρυνση είτε τον αποκλεισμό ολόκληρων περιοχών από την αναπτυξιακή προοπτική, θα διαμορφώσει συνθήκες οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής στασιμότητας, θα ενισχύσει την εσωτερική μετανάστευση και την εγκατάλειψη περιοχών και τέλος θα οδηγήσει σε μαρasmus τις τοπικές κοινωνίες, οι οποίες στον εθνικό χάρτη θα λογίζονται ως ζώνες παρακμής και καθυστέρησης.

Η αντιμετώπιση του προβλήματος μέσω των ζωνών εκπαιδευτικής προτεραιότητας

Μια σημαντική πρακτική στο ζήτημα της αντιμετώπισης των εκπαιδευτικών προβλημάτων, σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας και διοικητικών περιφερειών, είναι η καθιέρωση από την πολιτεία «ζωνών εκπαιδευτικής προτεραιότητας». Η εκπαιδευτική αυτή παρέμβαση αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των ελλείψεων που εμφανίζονται σε επίπεδο υποδομών, εκπαιδευτικού προσωπικού, εξειδικευμένων επιστημόνων, προκειμένου να ενισχυθούν η μαθητική ένταξη, η προσαρμογή και η ανάπτυξη στο σχολικό περιβάλλον, η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού έργου που παρέχεται. Επιπλέον, στοχεύει στην αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων μέσα από τη στήριξη των μειονεκτικών περιοχών και την ενδυνάμωση των σχολείων τους προκειμένου να ανατραπεί η αρνητική εικόνα τόσο σε επίπεδο σχολικής επίδοσης όσο και σε γενικότερο επίπεδο παιδείας και πολιτισμού. Ταυτόχρονα, αποσκοπεί στην αντιμετώπιση της απαξίωσης της μόρφωσης, της σχολικής εγκατάλειψης, της νεανικής παραβατικότητας, της εφηβικής βίας και εγκληματικότητας, φαινόμενα τα οποία όταν η εκπαίδευση βρίσκεται σε

χαμηλά επίπεδα, δύνανται να αναπτυχθούν ευκολότερα και να επηρεάσουν αρνητικά την ποιότητα ζωής ολόκληρων περιοχών.

Όψεις της ευρωπαϊκής εμπειρίας

Το πρόβλημα των υποβαθμισμένων σχολείων με τους χαμηλούς εκπαιδευτικούς δείκτες ήδη από τη δεκαετία του '80 έχει απασχολήσει τις ευρωπαϊκές χώρες. Ειδικότερα στην Αγγλία εφαρμόστηκε ο θεσμός των Education Action Zones, με στόχο την ενίσχυση σχολείων που ανήκαν σε υποβαθμισμένες περιοχές. Στόχος τους ήταν η βελτίωση των εκπαιδευτικών δεικτών σε βασικές δεξιότητες όπως η γλώσσα και τα μαθηματικά και κυρίως η αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής και της νεανικής παραβατικότητας. Ο θεσμός αυτός στη Μεγάλη Βρετανία αξιολογείται διαρκώς, βελτιώνεται και ανατροφοδοτείται, με αποτέλεσμα το μετασχηματισμό του όλο και σε πιο μικρές Ζώνες (EiCZ: Excellence in Cities Zones) προκειμένου η εκπαιδευτική παρέμβαση να είναι πιο άμεση και αποτελεσματική.

Αντίστοιχα, η ίδια εκπαιδευτική πρακτική εφαρμόστηκε και στη Γαλλία (Zones d' Education Prioritaires) σε μια προσπάθεια να αντιμετωπιστούν τα ίδια φαινόμενα στα υποβαθμισμένα προάστια (banlieux) των μεγαλουπόλεων, όπου το στοιχείο της υπανάπτυξης είναι ιδιαίτερα έντονο με συνέπεια τη γενικότερη «καθίζηση» ολόκληρων περιοχών. Στη Γαλλία, οι ζώνες εκπαιδευτικής προτεραιότητας σταδιακά μετατράπηκαν σε Δίκτυα Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (Reseaux d' Education Prioritaire), με αποτέλεσμα η επιλογή των σχολείων, που απαιτείται να ενισχυθούν, να γίνεται όχι με αποκλειστικό κριτήριο το γεωγραφικό προσδιορισμό των μειονεκτικών περιοχών, αλλά με βάση τα κοινά προβλήματα που αντιμετωπίζουν σχολεία από διάφορες περιοχές, με βασικό σκοπό την ανταλλαγή απόψεων, εμπειριών και προβληματισμών προκειμένου να υπάρξει συντονισμός και κοινή δράση αντιμετώπισης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο θεσμός των Ζωνών της Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας εφαρμόζεται και στην Κύπρο, ήδη από το 2001 - 2003 πιλοτικά, προκειμένου να ενισχυθούν τα σχολεία που αντιμετωπίζουν προβλήματα σε επίπεδο σχολικής επίδοσης και αποτυχίας. Ειδικότερα την περίοδο αυτή μελετάται η επέκταση του μέτρου από τις τρεις ΖΕΠ σε μία ακόμα, αφού η μέχρι σήμερα αξιολόγηση του θεσμού αποτιμάται θετικά, ενώ στο πρόγραμμα διακυβέρνησης του Δ. Χριστόφια αναφέρεται ρητά ότι θα προωθηθεί η «επέκταση των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας από τις υφιστάμενες τρεις, σε οχτώ».

Το σχολείο στο επίκεντρο της ανάπτυξης και ο ρόλος της τοπικής κοινωνίας

Ο χαρακτηρισμός μιας περιοχής ως Ζώνης Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας απαιτεί την ύπαρξη αντικειμενικών εκτιμήσεων και δεδομένων, τη διαμόρφωση σαφών και αξιόπιστων εκπαιδευτικών δεικτών (όσο αυτό είναι δυνατόν να συμβεί) οι οποίοι θα πρέπει να απεικονίζουν την πραγματική κατάσταση που επικρατεί σε μια περιοχή. Σε περιπτώσεις που παρατηρούνται διαπιστωμένα χαμηλοί δείκτες, η πολιτεία θα καλείται να παρεμβαίνει ενισχυτικά, παρέχοντας υψηλή χρηματοδότηση, εξειδικευμένο εκπαιδευτικό προσωπικό, ενισχυτική διδασκαλία, τμήματα ένταξης και υποδοχής των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών, προγράμματα εμπύχωσης και στήριξης της οικογένειας, ειδικά προγράμματα ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβασης, ενίσχυση της γλωσσομάθειας, ειδικά πολιτιστικά προγράμματα κ.ά.

Στη διαδικασία αυτή, νευραλγικός είναι ο ρόλος τόσο των συλλόγων διδασκόντων όσο και της τοπικής κοινωνίας και αυτοδιοίκησης, αφού το πρόβλημα δεν είναι αποκλειστικά του σχολείου αλλά και του ευρύτερου τοπικού κοινωνικού περιβάλλοντος. Η ενίσχυση ενός σχολείου το οποίο βρίσκεται σε μειονεκτική θέση θα πρέπει να απασχολεί άμεσα την Τοπική Αυτοδιοίκηση, όχι μόνο σε επίπεδο διαπίστωσης αλλά κυρίως σε επίπεδο παρεμβάσεων, συμπεράξεων και ανάληψης πρωτοβουλιών προκειμένου να συμβάλει στην αναστροφή της εκπαιδευτικής υποβάθμισης, καθώς και των δυσμενών επιπτώσεων που αυτή επιφέρει στην τοπική κοινωνία αλλά και στη χώρα συνολικότερα.

Κοιτάζοντας μπροστά

Είναι καιρός, έστω και πιλοτικά, να τολμήσουμε παρεμβάσεις που θα υπερβαίνουν το συγκεντρωτικό και «τυφλό» χαρακτήρα της εκπαιδευτικής πολιτικής ενισχύοντας ουσιαστικά κάθε σχολική μονάδα, κάθε γειτονιά, κάθε τοπική κοινωνία, κάθε περιοχή και περιφέρεια του εθνικού μας χάρτη, η οποία πλήττεται από την υποβάθμιση και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Θα πρέπει με άλλα λόγια στο πρόβλημα των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων στην εκπαίδευση να απαντήσουμε με στήριξη και ενδυνάμωση των περιοχών και των κοινωνικών ομάδων που υποφέρουν περισσότερο και το έχουν πραγματικά ανάγκη.

Ειδικότερα η πολιτεία επιβάλλεται να προωθήσει:

* Την αναγνώριση ζωνών κοινωνικής και εκπαιδευτικής προτεραιότητας, προκειμένου να αναπτυχθούν δράσεις σε περιοχές που οι κοινωνικοί και εκπαιδευτικοί δείκτες εμφανίζονται χαμηλοί.

* Τη γενναία αύξηση της χρηματοδότησης της Παιδείας και τη σταδιακή αλλαγή του μοντέλου κατανομής των πόρων για την εκπαίδευση με την υιοθέτηση ενός «άνισα» διαφοροποιημένου συστήματος χρηματοδότησης των περιοχών που πλήττονται από τον κοινωνικό και εκπαιδευτικό αποκλεισμό.

* Την ενίσχυση των περιοχών και των κοινωνικών ομάδων με χαμηλούς δείκτες εκπαίδευσης, παρέχοντας χρηματοδότηση για υποδομές, εκπαιδευτικό προσωπικό και προγράμματα αντιμετώπισης της σχολικής διαρροής, των χαμηλών επιδόσεων, της σχολικής βίας και παραβατικότητας, της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών και των κρουσμάτων ξενοφοβίας και ρατσισμού.

* Τη σύνδεση της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την απασχόληση, με στρατηγικό στόχο τη μείωση της ανεργίας και την πολύπλευρη στήριξη των τοπικών οικονομιών με κριτήριο αιχμής τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

* Την ανάπτυξη προγραμμάτων διά βίου εκπαίδευσης σε ζητήματα αλφαριθμητισμού, κοινωνικών δεξιοτήτων και νέων τεχνολογιών, παρέχοντας σε όλους τους ενήλικους εργαζόμενους, οι οποίοι εγκατέλειψαν πρόωρα την εκπαίδευση, μια δεύτερη ευκαιρία στο δικαίωμα στη γνώση.

* Την υλοποίηση προγραμμάτων ενεργοποίησης της τοπικής κοινωνίας για την ανάδειξη του σχολείου ως αξιόπιστου και ελκυστικού χώρου ένταξης και καταξίωσης των νέων στην κοινωνία.

* Ο Νίκος Φωτόπουλος είναι δρ Κοινωνιολογίας και ερευνητής σε θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής

Η άρση των ανισοτήτων είναι θέμα πολιτικής βούλησης

Της **ANNAΣ ΦΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ***

Οι προσπάθειες να αντισταθμιστούν οι συνέπειες που έχουν στην επίδοση οι μορφωτικές, κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες είναι στο λεγόμενο δυτικό κόσμο παλιές. Ξεκινούν στις ΗΠΑ τη 10ετία του 1960 και την επόμενη 10ετία στην Αγγλία και τη Γαλλία. Περιέχουν ως βασικές θέσεις, (α) την ανάδειξη των κοινωνικών ανισοτήτων στην εκπαίδευση με στόχο την αντιμετώπισή τους, (β) την άνιση κατανομή πόρων υπέρ των περιοχών και των κοινωνικών ομάδων που έχουν χαμηλούς δείκτες ανάπτυξης και εκπαίδευσης, με τη λογική «να δοθούν περισσότερα σε αυτούς που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη», με τη λογική των «θετικών διακρίσεων».

Τα μέτρα αυτά είχαν θετικά αποτελέσματα, και μερικά, όπως η αύξηση του χρόνου εκπαίδευσης, είχαν θεαματικά καλά αποτελέσματα. Όσο περισσότεροι είναι ο χρόνος που οι μαθητές μένουν στο σχολείο (όπου προστίθενται στα μαθήματα δραστηριότητες ποικίλης τεχνών, γλωσσών και δημιουργικής απασχόλησης) τόσο καλύτερα είναι τα αποτελέσματα των παιδιών με λαϊκή καταγωγή. Το σύνηθες ποσοστό μαθητών με πολύ καλή επίδοση είναι γενικά το ένα πέμπτο του συνόλου. Μπορεί να αυξηθεί στα τέσσερα πέμπτα, εάν ο χρόνος εκπαίδευσης αυξηθεί από 15 έως 20%.

Οι αντισταθμιστικές προσπάθειες και οι Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας ήταν όλες προϊόντα πολιτικής βούλησης, που προέβλεπε βλαβερές για την κοινωνία συνολικά τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της αυξανόμενης ανισότητας. Στις ΗΠΑ οι πρώτες παρεμβάσεις γίνονται την ίδια δεκαετία του 1960 που ψηφίζεται ο νόμος κατά των Διακρίσεων (Civil Rights Act) ως πολιτική της ομοσπονδιακής εξουσίας, με στόχο να αμβλύνει τις ανισότητες που είχαν οδηγήσει σε ένοπλες ταραχές των Αφροαμερικανών.

Στην Αγγλία προήλθαν από την εφαρμογή σοσιαλδημοκρατικών αντιλήψεων και θέσεων. Στη Γαλλία εμφανίζονται ως πολιτική πρόταση της σοσιαλιστικής Ομοσπονδίας Εργαζομένων (CFDT) και γίνονται Σχέδιο για μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις στην εκπαίδευση του Σοσιαλιστικού Κόμματος το 1978. Και οι ΖΕΠ νομοθετούνται το 1981 με την άνοδο της σοσιαλιστικής κυβέρνησης από τον πρώτο της υπουργό Παιδείας.

Τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ευρώπη, οι αντισταθμιστικές των εκπαιδευτικών ανισοτήτων πολιτικές εγκαταλείπονται ολικά ή μερικά από τη στροφή προς το συντηρητισμό, από συντηρητικές κυβερνήσεις που εφαρμόζουν κοινωνικά σχέδια βραχυπρόθεσμα και παραμερίζουν τα προβλήματα ανισοτήτων».

*Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών

«Οι χαμηλόμισθοι χρηματοδοτούν τα παιδιά των εύπορων οικογενειών»

Του **ΝΙΚΟΥ ΜΟΥΖΕΛΗ***

Είναι εύκολο να αντιληφθεί κανείς πως η λεγόμενη δωρεάν παιδεία -όταν δεν συνοδεύεται από συμπληρωματικά, επιπρόσθετα κοινωνικά μέτρα- εντείνει αντί να αμβλύνει τις κοινωνικές ανισότητες. Και αυτό γιατί οι οικονομικά ασθενέστερες τάξεις, και κυρίως οι χαμηλόμισθοι, από τη μια μεριά έχουν λιγότερες πιθανότητες να στείλουν τα παιδιά τους στο Πανεπιστήμιο ενώ από την άλλη σηκώνουν αναλογικά μεγαλύτερα φορολογικά βάρη απ' ό,τι οι εύπορες τάξεις που ως γνωστόν, μέσω διάφορων τεχνικών, φοροδιαφεύγουν κατά συστηματικό τρόπο. Με πιο απλά λόγια, έχουμε ένα πανεπιστημιακό σύστημα όπου όλο και περισσότερο οι χαμηλόμισθοι -μέσω ενός εξοργιστικά άδικου φορολογικού συστήματος- χρηματοδοτούν τις σπουδές των παιδιών των μεγαλογιατρών, δικηγόρων, αρχιτεκτόνων κ.λπ.

Αν έτσι έχουν τα πράγματα, η δωρεάν παιδεία δεν επαρκεί για να υπάρξει λιγότερη ανισότητα στον χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Χρειάζονται νέες, ριζικές στρατηγικές σε δύο επίπεδα. Μακροπρόθεσμα, οι εκπαιδευτικές ανισότητες μπορούν να αμβλυνθούν σημαντικά αν οι πόροι για την εκπαίδευση διανέμονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι περιοχές με χαμηλό δείκτη ανάπτυξης καθώς και τα σχολεία που βρίσκονται σε λαϊκές συνοικίες να ενισχύονται πολύ περισσότερο -με καλύτερες υποδομές, ικανότερους δασκάλους, περισσότερο βοηθητικό προσωπικό κ.λπ. Σήμερα, ως γνωστόν, συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο.

Ένας δεύτερος, πιο άμεσος τρόπος άμβλυνσης των εκπαιδευτικών ανισοτήτων είναι, πέρα από τη δωρεάν παιδεία, η παροχή υποτροφιών που θα καλύπτουν τα έξοδα διατροφής και διαμονής των φοιτητών και φοιτητριών που προέρχονται από οικονομικά ασθενείς οικογένειες.

Αυτό το μέτρο θα δώσει νέες ευκαιρίες σε νέες και νέους που σήμερα δεν μπορούν να σπουδάσουν γιατί οι γονείς τους δεν έχουν τη δυνατότητα να καλύψουν τα αυξανόμενα έξοδα μιας ανώτατης παιδείας που κάθε άλλο παρά δωρεάν είναι. Συμπερασματικά, η αναπαραγωγή των κοινωνικών διακρίσεων και ανισοτήτων μέσω μιας υποτιθέμενης δωρεάν παιδείας μόνο τότε θα αμβλυνθεί, όταν βρεθούν και υλοποιηθούν οι κατάλληλοι μηχανισμοί που θα ανατρέψουν το ισχύον καθεστώς, όπου οι κρατικοί πόροι για την παιδεία κατανέμονται κατά τρόπο που εντείνει αντί να αμβλύνει τις κοινωνικές ανισότητες».

*Ομότιμος καθηγητής Κοινωνιολογίας, London School of Economics

